

3. Бутенко В.Г. Креативний зміст сучасної теорії і практик естетичної освіти і виховання молоді / В.Г. Бутенко // Вісник Запорізького національного університету. Серія : Педагогічні науки : зб. наук. ст. / [голов. ред. Л.І. Міщик]. – Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2006. – С. 5–9.
4. Верховинець В.М. Весняночка: методичні пояснення до дитячих ігор з співом для дітей дошкільного віку і для молодших дітей трудової школи / В.М. Верховинець. – К. : Держвид. України, 1925. – 90 с.
5. Масол Л. Концепція художньо-естетичного виховання учнів у загальноосвітніх навчальних закладах України / Л. Масол // Шкільний світ. – 2002. – № 9. – С. 1–16.
6. Мерлянова О. Художні особливості народного танцю в естетичному вихованні молоді / О. Мерлянова // Рідна школа. – 2004. – № 12. – С. 11–13.
7. Тараканова А.П. Система хореографічного виховання у школах і позашкільних закладах : навч.-метод. посіб. / А.П. Тараканова ; Інститут змісту і методів навчання. – К. : ІЗМН, 1996. – 282 с.
8. Таранцева О. Історичні передумови розвитку національної народно-сценічної хореографії / О. Таранцева // Рідна школа. – 2002. – № 4. – С. 71–73.
9. Шевченко Г.П. Естетичне одухотворення студентської молоді / Г.П. Шевченко // Педагогічна і психологічна науки в Україні. – К. : Педагогічна наука, 2007. – Т. 4. – С. 215–226.

ІГНАШИНА-СТОКОЛЯС А.О.

ПРОБЛЕМИ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Багаторічний досвід педагогічної роботи на ниві передачі мистецької освіти майбутнім фахівцям початкової школи дає підстави не тільки акцентувати свою увагу на актуальних проблемах пізнання та вивчення сучасного мистецтва, а й привернути увагу інших спеціалістів та осіб, які пов'язані із цим питанням. У процесі ознайомлення з художніми вміннями студентів першого року навчання у вищому навчальному закладі стає очевидним, що шкільна програма з мистецького напрямку в більшості шкіл (чи міських, чи сільських) просто ігнорувалась і не виконувалась. Елементарних знань з основ зображення на площині, ліплення, кольорознавства, конструювання з паперу й паперопластики та інших видів художньої творчості просто немає, як з'ясовується, не з вини учнів, а через пасивне ставлення вчителів початкової школи до предметів мистецького напрямку.

Консультуючи студентів до проведення пробних уроків з образотворчого мистецтва та художньої праці, виготовляючи з ними наочність до уроку, із задоволенням спостерігаємо творчу активність студентів і ще більшу активність учнів початкової школи на цих уроках. Методика проведення уроків з образотворчого мистецтва надзвичайно багата правом творчості, розкриття фантазії та формами проведення. На таких уроках немає потреби змушувати дітей працювати, вони це роблять самі, причому великим інтересом. Уроки стають подорожами до майстерень художників, на виставки та вернісажі, у картинні галереї; міні-спектаклями, де ролі художників, майстрів розпису, скульпторів, архітекторів, дизайнерів виконують самі учні. Такі уроки мають безцінну якість – залишати слід у душі учня та, навчаючи, виховувати естетичну потребу в житті людини, формувати позитивний світогляд.

Мистецька освіта в початковій школі, на наш погляд, має посідати чільне місце, адже вона є чи не основним чинником у системі навчальних предметів, що створює умови психологічного розвантаження учня, навчає прекрасного, розвиває фантазію, уяву, розкриває внутрішній світ дитини.

У перші роки незалежності України, в одній із радіопередач, присвячених становленню та розвитку української шкільної освіти, професор Львівського державного університету, на той час депутат Верховної Ради України пан Юхновський розповідав, що в тій початковій школі, де він навчався, було чотири провідних предмети: образотворче мистецтво, фізичне виховання з музикою та хореографією, читання й письмо. Головною метою початкової освіти було вихо-

вати естетичне ставлення до життя через такі предмети, як образотворче мистецтво (на той час малювання), музика та хореографія (тоді – танець), прищепити любов до навчання й необхідність вивчення інших предметів для пізнання світу на прикладі математики (тоді – арифметика) і письма.

Мета статті – розкрити проблеми мистецької освіти в початковій школі.

Сучасна українська початкова школа багата на перелік навчальних предметів, серед яких мистецьким предметам найчастіше відведено місце в кінці. Звідси й формується упереджене ставлення до предметів мистецького напрямку як до “другорядних”, або по-іншому – не основних. Це є першою проблемою мистецької освіти в початковій школі.

Другою, на наш погляд, гострою проблемою мистецької освіти в початковій школі є підготовка вчителів образотворчого мистецтва та художньої праці, які би володіли не тільки художньою кваліфікацією, а й, що важливо, методикою навчання образотворчого мистецтва та художньої праці в початковій школі. Учитель повинен застосовувати вагомий і доступний за віковим сприйняттям дітей потенціал власних знань, умінь, можливостей та практичних засобів для повного розкриття теми уроку. Одним із таких засобів є педагогічний малюнок на дошці. Особистий приклад учителя на уроках мистецького напрямку має особливе значення. Педагогічний малюнок на дошці – це магічна сила виховання та навчання зображального мистецтва! “Він використовується з конкретною методичною метою – продемонструвати етапність виконання певних художньо-практичних дій, процесуальність утілення художнього задуму на площині, в об’ємі, типи композиційних рішень (симетрія, асиметрія, діагональ тощо) в обраному форматі. Різновид педагогічного малюнка – композиційна схема, зразок-алгоритм композиційного рішення твору мистецтва, що аналізується та інтерпретується, або практичної роботи, що має виконуватися” [2, с. 86]. “Серед методистів не існує єдиної думки щодо дидактичної вартості малюнків учителя. Більшість учителів, як показує шкільна практика, відчують потребу в них” [4, с. 86].

Власне творче мислення є чи не найважливішим чинником логічного мислення, основи якого, як виявляється, виховуються та формуються на уроках образотворчого мистецтва в початковій школі. Таку саму думку висловлює автор посібника із серії “Скарбничка вчителя початкової школи” Л. Масол [4, с. 86].

Третьою проблемою мистецької освіти в початковій школі є недостатнє визначення специфіки уроків мистецького напрямку, зокрема образотворчого. Дібрати методи й засоби сприяння заохочення до творчості, проникнення в серце та душу дитини джерельної крапельки мистецтва є основним завданням учителя. Ці питання посідають важливе місце в системі виховної та методичної роботи вчителя.

Сучасні потреби навчання та розвитку творчої особистості дитини вимагають від учителя досконалого володіння практичними й методичними засобами образотворчого мистецтва, трансформації векторів педагогічного мислення та певної моральної відповідальності перед собою й своїми учнями. Уроки мистецького напрямку мають бути енергетично спрямовані на розкриття та реалізацію творчих здібностей учнів. Формальна реалізація навчальної програми на таких уроках – це марнування навчального часу, упереджене виховання інертного мислення, що аж ніяк не вдовольняє потреб сьогодення.

Проблема так званих типових уроків, як це банально не звучить, стала справді типовою в багатьох школах. І це є четвертою проблемою мистецької освіти в початковій школі. Важливе значення в навчальному процесі має теоретичне пояс-

нення нової теми уроку. Педагогічна практика показує небажане нехтування дорогоцінним часом на проведення практичного виконання завдання. Досить часто вчитель захоплюється розширеним поясненням нової теми, включаючи вірші, загадки, прислів'я й навіть ребуси та кросворди, що поглинають дорогоцінний час уроку, а на практичну роботу залишається його замало. Така ситуація, точніше так побудована структура уроку, – недбала. Причина недбалості в тому, що учні не встигають виконати завдання через обмеженість у часі. небезпечним фактором є перевантаження уроку зайвою інформацією. Саме тому хочеться ще раз звернути увагу на попередню підготовку до проведення практичних уроків мистецького напрямку. Досвід роботи показує, що в тих класах, де була проведена попередня підготовка до уроку, творчі роботи дітей заслуговували на увагу.

“Процес підготовки вчителя до уроку є вирішальним для вироблення оптимального здійснення навчально-виховного процесу. У підготовці вчителя до уроку виокремлюють два етапи – попередній та безпосередній. На першому етапі вчитель вивчає літературу, навчальну програму (альтернативні програми), підручники й методичні посібники, узагальнений досвід колег, а також розробляє календарний тематичний план на рік. На другому він конкретизує планування й складає конспект кожного уроку, в якому уточнює його місце в загальній системі уроків з предмета, визначає тему, мету, завдання навчання, виховання та розвитку учнів, намічає структуру уроку із зазначенням послідовності етапів, зміст дидактичного матеріалу й методичне забезпечення (методи, прийоми, технології), обирає форми роботи учнів (індивідуальні, групові, фронтальні) і навчальне обладнання, зокрема наочні та технічні засоби” [4, с. 55].

П'ятою проблемою мистецької освіти в початковій школі треба визначити те, що не здійснюється попередньої підготовки до наступного уроку. Переконаливо свідчимо з власного досвіду роботи, що вчитель зобов'язаний хоча б повідомити учням тему наступного уроку та підказати варіанти самопідготовки. У попередній підготовці до наступного уроку виробляється особисте ставлення учня до самостійного вирішення завдань, формується його індивідуальність майбутня професійна культура в дорослому житті.

Шостою проблемою є матеріальні та побутові можливості й умови проведення уроків мистецького напрямку. Специфіка роботи на таких уроках потребує забезпечення учнів необхідними матеріалами та засобами для виконання завдань, а також створення практичних побутових умов праці. Досвід і практика роботи під час проведення студентами пробних уроків у школі свідчать, що це питання не тільки не вирішене, а загалом лишається поза увагою керівників шкіл.

Висновки. Сьогодні ставить перед учителем вимогу спрямовувати свою працю в русло постійного педагогічного творчого пошуку заохочення учнів до нових знань.

Ефективність художнього виховання та навчання значною мірою забезпечується особистістю вчителя, його світоглядом та професійною підготовкою, педагогічним талантом і фаховою майстерністю, багатством інтелекту та душевною чуйністю. Учитель предметів мистецького напрямку повинен чітко та глибоко усвідомлювати своє професійне призначення, по-справжньому любити, добре знати й розуміти мистецтво та дітей, уміти віднаходити засоби їх заохочення до художньої творчості, тільки за таких умов проблем мистецької освіти в початковій школі стане менше. Л. Масол наводить приклад із книги

Р. Штайнера “Мистецтво виховання”: “Спочатку потрібно розбудити почуття чистої безпредметної форми, перш ніж копіювати якийсь об’єкт. Якщо до дев’ятого-десятого року життя буде засвоєна чиста форма у власному значенні, не поставлена на службу предмета, дитина буде захищена від натуралізму, ззовні їй нав’язаного. Малювання без сюжету, на переконання вчителів вальдорфських шкіл, сприяє розвитку сенсорної чутливості, духовності в цілому, а конкретні сюжети чи предмети часто відволікають школярів від емоційного переживання ліній, форм, кольорів тощо” [4, с. 29]. Пробудження емоційно-естетичного ставлення до процесу художньої діяльності було основним чинником навчання у вальдорфських школах, що й формувало практичний інтерес і що є актуальним у навчальному процесі сьогодення.

Література

1. Концепція художньо-естетичного виховання учнів у загальноосвітніх навчальних закладах та комплексна програма художньо-естетичного виховання у загальноосвітніх та позашкільних закладах // Книга вчителя дисциплін художньо-естетичного циклу: довідково-методичне видання / [упоряд. М.С. Демчишин, О.В. Гайдамака]. – Х. : ТОРСІНГ ПЛЮС, 2006.
2. Беда Г.В. Основы изобразительной грамоты / Г.В. Беда. – М. : Просвещение, 1989.
3. Ефективність навчання студентів: навч. посібник / [В.І. Євдокимов, Г.Ф. Понамарьова, В.В. Луценко, Т.П. Агапова, О.Є. Трофімов]. – Х., 2004.
4. Масол Л.М. Методика навчання мистецтва у початковій школі / Л.М. Масол. – Х. : Веста : Ранок, 2006.
5. Ростовцев Н.Н. Очерки по истории методов преподавания рисунка / Н.Н. Ростовцев. – М. : Изобразительное искусство, 1983.

КОЛЕСНИК І.О.

ПИТАННЯ ПЕДАГОГІЧНОГО СТИМУЛЮВАННЯ НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В ІСТОРІЇ ЗАРУБІЖНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДУМКИ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХІХ СТОЛІТТЯ

Сучасні реалії та потреби суспільства поставили перед навчальними закладами нові завдання, що зумовили інтенсивний розвиток шкільної освіти. Пріоритетними напрямками її розвитку в ХХІ ст. стали оновлення змісту та форм організації навчально-пізнавального процесу, розширення україномовного освітнього простору, формування в учнівській молоді сучасного світогляду, розвиток творчих здібностей і навичок самостійного наукового пізнання.

У цьому контексті інтерес викликає педагогічна спадщина зарубіжних учених минулого (Й. Песталоцці, І. Герbart, А. Дістервег).

Аналіз стану розробки проблеми стимулювання навчально-пізнавальної діяльності учнівської молоді представлений сучасними психологами й педагогами (А. Алексюк, Ю. Бабанський, В. Бондар, Б. Коротяєв, І. Лернер, В. Лозова, Н. Маркова, О. Савченко, В. Сухомлинський, Т. Шамова, Г. Щукіна та ін.), що засвідчує її надзвичайну актуальність.

Питання сутності дефініції “стимулювання”, “стимул”, форм, видів, методів, прийомів стимулювання відображено в історико-педагогічних працях Л. Березівської, Л. Ваховського, О. Іонової, С. Золотухіної, З. Палюх, Н. Побірченко, О. Попової, О. Сухомлинської та інших, але в іншому часовому просторі.

Мета статті – на основі вивчення історико-педагогічної літератури, творчої спадщини зарубіжних учених обґрунтувати та систематизувати теоре-